

A k a d e m i c k ý BULLETIN

16/93

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Plaketa profesoru Hiromu Akai.

Dr. František Sehnal, prorektor Jihoceské univerzity, nám k udělení této plakety řekl: „Prof. Akai udělal několik objevů. První se týká objasnění významu jádérka pro syntézu rybozomální RNA, která je odtdud transportována do speciálních buněčných organel a hraje významnou úlohu v proteosyntéze. Jeho druhý významný objev se týká objasnění mechanismu replikace DNA v buňkách. Přispěl podstatně k rozvoji hedvábnictví zejména tím, že zavedl do praktického užívání analogu hmyzího juvenilního hormonu, jehož pomocí se zvyšuje produkce hedvábi přibližně o 10 procent bez jakýchkoliv investic.“

Prof. Hiromu Akai na otázku, jak zajímavá je pro něho návštěva České republiky: „Už jsem kdysi navštívil České Budějovice, tentokrát je moje návštěva velmi omezená. Mám před sebou ještě cestu do Milána, do Paříže a do Číny. Doufám, že příště se budu moci u vás zdržet déle.“

Plaketa profesoru L. I. Gilbertovi.

Dr. Karel Sláma, ředitel Entomologického institutu Akademie věd ČR zhodnotil vědcův význam těmito slovy: „Hlavní přínos profesora Gilberta byl výzkum účinku prvních analógů hmyzího hormonu. Rozpracoval spolu s profesorem Schneidermanem testy a metodiku, napsali spoustu souborných článků. Profesor Gilbert založil řadu biochemických trendů v americké vědě. Napsal velké biochemické práce o lipidech u hmyzu, o steroidních hormonech hmyzu, o chemii proteinů. Jeho největším přínosem je práce na tzv. protorakotropním hormonu. To jsou neurohormony, hormony nervových buněk. Konference, která proběhla v Mariánských lázních se týkala neurohormonů. Profesor Gilbert je zakladatelem této vědecké disciplíny. Jeho velký přínos je i v molekulární biologii, v metodách, jakými je možno získat vzácné nervové látky ke studiu a zkoumat jejich účinky. Je editorem asi 15 mezinárodních časopisů, sám vydává časopis hmyzí biochemie a molekulární biologie. Je členem americké Akademie věd a umění, byl editorem kontendující z oboru a hlavně pomáhal českým vědcům v těžkých dobách komunistické diktatury. Propagoval českou vědu, mně navíc opatřil Solženiciňa a různou zakázanou literaturu...“

Prof. dr. Lawrence I. Gilbert nám u příležitosti svého ocenění řekl: „Moje setkání s českými vědci bylo fantastické. Něco, nač budu stále vzpomínat. Praha je krásné město a lidé, se kterými jsme se setkali, byli milí a starali se o nás. Jsem velmi dojat a velmi poctěn touto medailí, prostě myslím, že je to báječné.“

Zlatá plaketa AV ČR za zásluhy v biologických vědách byla před prázdninami předána prof. dr. Lawrencei I. Gilbertovi z University v Severní Karolině (USA). Na snímku J. Plechatého prof. Gilbert s chotí.

Proč plakety AV ČR?

V poslední době byla na Akademii věd předána řada plaket. Jistě nejde o formální slavnost. Na otázku, jaký je skutečný význam těchto setkání s elitními světovými vědci nám odpovídá prezident AV ČR, prof. dr. Rudolf Zahradník.

„Dvě poznámky pro upokojení: za první navzdory poměrně značným tlakům z řad navrhovatelů je Akademická rada naprostě striktní a dělá všechno pro to, aby nedošlo ani k náznaku inflace, pokud jde o udělování medailí. Za druhé, po desetiletí to byly možná stovky brilantních badatelů velmi, velmi vysoké badatelské úrovni z celého světa, kteří přímo nebo nepřímo, často neuvěřitelně stačeli podporovati nejen badatelství a vědu, ale i zdejší badatele. Je čas vyjádřit vděčnost přiměřeným způsobem. Samozřejmě jsou možnosti jak se můžeme vyjádřit omezené. Udělení našich nejprestižnějších medailí – zlatých – je jedna z možností. Závěrem konstatuji, že postupujeme velice uvážlivě a velice opatrně. Musím říci, že to mává hezkou odevzdu, dokonce i v souvislostech, které přímo s takovýmto shromážděním nesouvisejí.“

Z 11. zasedání Akademické rady AV ČR.

11. zasedání Akademické rady AV ČR (dále AR) se konalo 7. září 1993 a řídil je předseda AV ČR R. Zahradník. V úvodu jednání seznámil přítomné s poznatkem ze svých návštěv na témař 50 pracovišť Akademie věd. R. Zahradník dále informoval o výsledcích jednání s ministrem vlády a vedoucím Úřadu vlády ČR RNDr. I. Němcem, který byl usnesením vlády ze dne 25. 8. 1993 jmenován předsedou Rady vlády pro vědeckou činnost a vývoje technologií, a o setkání s náměstkem ministra školství, mládeže a tělovýchovy prof. Ing. E. Ondráčkem, CSc. Zároveň však upozornil na aparátém MŠMT připravený pracovní podklad, zpochybňující existenci Akademie věd; k tomuto materiálu veřejně Akademie odsolalo odmítavé stanovisko. J. Syka nastřínil hlavní problémové okruhy, připravované Radou vlády pro vědeckou činnost a vývoje technologií pro jednání u kulatého stolu s premiérem. V rámci diskuse se vyjádřili J. Syka a další členové Akademické rady k nepravidlivým informacím, otištěným v časopisu Science.

Informaci o Učené společnosti (bod III), o stavu přípravy jejího zřízení a jednání s představiteli vládních a parlamentních orgánů v této věci podal R. Zahradník. Mj. uvedl, že byl připraven a členy nadace pro obnovení této společnosti připomínaný návrh zápis zákona, který se stane legislativním podkladem pro přípravu vládního návrhu. Předpokládá se, že další postup bude předmětem jednání předsedy AV ČR a ministra Dr. I. Němce. V diskusi byla otevřena otázka názvu Učené společnosti jako Akademie věd s tím, že název Akademie věd jako soustavy pracovišť by byl změněn.

Návrh na svolání, program a zabezpečení II. zasedání Akademického sněmu Akademie věd ČR (bod V) přednesl rovněž R. Zahradník. AR navrhl program jednání sněmu a zabývala se dalšími přípravnými kroky. R. Zahradník předložil AR na zasedání dne 19. 10. 1993 návrh tezí zprávy o plnění usnesení ustavujícího zasedání Akademického sněmu, o postupu transformace Akademie a o činnosti Akademické rady za období od března do října 1993. Ve stejném termínu V. Petrus předložil návrh tezí zprávy o ekonomických a organizačních záležitostech Akademie za období od března do října 1993.

Návrh zásad systému nezávislé hodnocení vědeckých pracovišť Akademie věd ČR (bod VI) uvedl J. Velemínský v zastoupení J. Velického. Podrobě objasnil proces vzniku přesunutého materiálu, připraveného v souladu s transformačním projektem Akademie věd, na základě podnětu pracovišť a rady diskus kufu členů AR a Vědecké rady AV ČR, a detailně zdůvodnil hlavní navržené zásady i harmonogram dalšího postupu. Zvýšenou pozornost věnoval dosud otevřeným meritorním a terminologickým otázkám a vyjádřil i svůj osobní názor k předkládaným variantním návrhům. V obšírné rozpravě byl předloženy návrh ocenění jako dobré východisko pro další jednání o těchto otázkách. Námitky a připomínky se týkaly především potřeby zdůraznit v zásadách ve větší míře smysl a význam hodnocení pro jednotlivá pracoviště, dale pro procedurálních otázek jako je složení a obměny členů grémia i jednotlivých hodnotitelských komisí, obecných a pomocných kritérií hodnocení a jejich role pro rozhodování odborných

Zlatá plaketa za zásluhy v biologických vědách byla předána i profesoru Hiromu Akai z japonského Národního ústavu sérových a entomologických věd v Tsukubě. Na snímku J. Plechatého odpovídá prof. Akai na dotaz AB 93.

hodnotitelských komisí apod. Nezanedbatelná pozornost byla věnována i otázce nákladů, spojených s hodnocením vědeckých pracovišť, a to jak jejich výši, tak i zajištění dodatečných finančních zdrojů. Byl dohodnut další postup při dopracování zásad. Navržené zásady budou projednány v rámci příslušných sekcí v vědeckém pracovišti AV ČR a návrhy na kriteria, specifická pro připravované sekce, budou postoupeny Vědecké radě AV ČR do 31. 10. 1993. B. Velický předložil konečný návrh zásad ke schválení AR do 30. 11. 1993.

Informaci o semináři britské Rady pro výzkum přírodního prostředí (NERC) „Managing science in a market-driven economy“, Praha 20. – 21. 9. 1993 (bod VII) podal J. Šolec. **Zprávu o encyklopédické sekci Knihovny AV ČR** (bod VIII) uvedl V. Herold a I. Kadlecová. Informovali o stavu a možnostech využití thesaura a fondu zrušeného Encyklopédického institutu v Knihovně AV ČR. V diskusi bylo doporučeno výhledově hledat cesty pro zpracování stávajícího informačního fondu (např. i ve spolupráci s různými nakladatelstvími) pro fundovaná encyklopédická díla. A. Sochor informoval o návrhu pracovní skupiny členů AR **na využití služebních bytů na nové výstavby** (bod IX). V diskusi byl vzesněn námět, aby byly vzhledem k nepříznivé bytové situaci hledány i možnosti výstavby nových bytových objektů na některých pozemcích spravovaných AV ČR. AR schválila následující využití dokončovaných 9 služebních bytových jednotek v Praze 4 – Libuš: 2 bytové jednotky (3 + 1) poskytnout jako náhradu pro nájemce bytu ve Vlhově domě, 1 bytovou jednotku poskytnout pro ubytování zahraničních stážistů (Rada pro zahraniční styky), 6 bytových jednotek využít pro termínované pronájmy pracovištěm AV ČR (z toho budou pronajaty 3 byty na návrh sekcí a 3 byty na návrh bytové komise).

AR dále schválila složení **Volební komise pro doplňovací volby do orgánů Grantové agentury AV ČR v roce 1993** (bod X/1), **rozdělení společné technicko-hospodařské správy Ústavu fyziky atmosféry a Geofyzikálního ústavu AV ČR** (bod X/2) a **návrh na skladbu anglické a české verze informační příručky o AV ČR** (bod X/3).

Z 12. zasedání Akademické rady AV ČR.

12. zasedání AR se konalo 28. září 1993 a řídil je předseda AV ČR R. Zahradník. V úvodu jednání seznámil přítomné se svým novým tajemníkem Ing. Z. Brožem, CSc., a dalšími personálními změnami ve svém sekretariátu. Dále zazněla informace, že jednání u kutilého stolu s premiérem se předpokládá dne 15. října t.r. AR dále schválila **návrh jednacího řádu Akademického sněmu AV ČR** (bod III) a vzala na vědomí **návrh na zřízení a statut Dozorčí komise Akademického sněmu AV ČR** (bod IV), který předložil V. Trkal, člen pracovní skupiny, jmenované Akademickým sněmem. V diskusi bylo doporučeno, aby s ohledem na případný sjezd zájmu byl u členství komisi vyloučen m.j. i fidget pracoviště AV ČR. M. Šmidák přítomně seznámil s dosud došlymi návryhy na členstvý v Dozorčí radě. **Návrh postavení, zásad činnosti a nové struktury sekcí AV ČR** (bod V) podrobně zdůvodnil K. Jungwirth. M.j. konstatoval, že při zpracování souborného návrhu se vycházel v zásadě z dohod pracovišť, vyjádření na poradách ředitelů a představitele vědeckých rad jednotlivých sekcí, jež proběhly v týdnu od 13.-17. září t.r. Výsledkem je návrh horizontálního seskupení pracovišť v každé stávající sekci do tří oborových sekcí. Tento návrh je třeba pokládat za prozatímní, bude ověřen praktickou činností. AR doporučuje Akademickému sněmu, aby svým usnesením schválí s účinností od 1. listopadu 1993 navrženou strukturu oborových sekcí AV ČR.

Návrh stanov Grantové agentury AV ČR (bod VI) uvedl E. Paleček. Zároveň informoval o způsobu zapracování vyžádaných přípomínek z pracovišť AV ČR a upozornil na doporučení předsednictva GA zrušit funkci náhradníků a posoudit v alternativě možnost účasti ředitelů pracovišť ve Vědecké radě GA. Předmětem rozpravy bylo především vyjasňování názorů na vzneseny požadavek prof. J. Koutekým, že jeden posuzovatel přihlášky musí být ze zahraničí. Po zvažování všech okolností převládl názor, že tato rigidní formulace textu není vhodná, neboť zahraniční posuzovatel nemusí být garancí světovosti a nezávislosti. Dále byly dohodnuty formální úpravy textu a jeho doplnění tak, že úkolem oborové rady bude i zpracování pro potřeby Vědecké rady AV ČR informací o vývoji oboru na základě analýzy grantových projektů. Kladně stanovisko bylo přijato k členství ředitelů pracovišť ve Vědecké radě GA. Text po zapracování přípomínek bude předložen k projednání a schválení Akademickému sněmu.

Návrh na zrušení Střediska informačních systémů AV ČR (bod VII) uvedl M. Šolec. V diskusi byla akcentována potřeba urychleně dorešít otázky údržby programů a servisu pro pracoviště AV ČR v souvislosti s ukončením činnosti tohoto pracoviště k 31. 12. 1993. Návrh bude předložen Akademickému sněmu, pracovní skupina ve složení M. Šolec, M. Mareš a V. Petrus připraví ve spolupráci s ředitelkou SIS dohodu se společností, vytvářenou pracovišky SIS, o zabezpečování údržby programů a servisu pro pracoviště AV ČR.

Informaci o návrzích na jmenování dalších členů Vědecké rady AV ČR (bod VIII) přednesl J. Velemínský. Současně upozornil, že jde o průběžnou informaci, neboť uzávěrka návrhu je k 30. 9. 1993. Vzhledem k žádosti prof. V. Schreibera o uvolnění z funkce člena Vědecké rady se předpokládá doplněním tohoto orgánu maximálně o čtyři členy. **Návrh na udělení čestných plaket Akademie věd ČR** (bod IX) uvedl R. Zahradník. Jednotlivé návrhy odůvodnili vedoucí sekcí. V diskusi bylo doporučeno, aby při předkládání návrhů na ocenění vědců ze zahraničí byl položen důraz nejen na jejich odbornost, ale i na spolupráci s Českou republikou. Rovněž je třeba, aby na jednání AR byla předkládána podrobnější charakteristika navrhovaných vědců k ocenění. AR udělila zlatou oborovou čestnou plaketu **za zásluhy ve fyzikálních vědách** prof. George Bekefimu (profesor Research Laboratory of Electronics, Massachusetts Institute of Technology, USA) a prof. Ravindra Nath Sudanovi (profesor Laboratory of Plasma Studies, Cornell University, USA), čestnou oborovou plaketu G. J. Mendela **za zásluhy v biologických vědách** prof. Malcolm C. Elliottovi, BSc., PhD., (De Montfort University Leicester, Velká Británie), zlatou oborovou čestnou plaketu J. Dobrovského **za zásluhy ve společenských vědách** doc. PhDr. Karlu Jungwirthovi, CSc., zlatou oborovou čestnou plaketu F. Palackého **za zásluhy ve společenských vědách** Dr. Marii-Elizabeth Ducreux-Lakits (ředitelka Francouzského ústavu pro výzkum společenských věd v Praze – CEFRES).

Návrh smlouvy o sdružení mezi AV ČR a Universitou Karlovou k vytvoření společného vědeckého pracoviště – Centra pro teoretická studia (bod X) uvedl V. Herold. Informoval, že smyslem smluvního vytvoření Centra pro teoretická studia jako společného vědeckého pracoviště je především propojení vědecké práce na jednotlivých fakultách UK s vědeckou prací v AV ČR a rozvíjení pokročilých teoretických bádání ve vybraných exaktních, přírodních a uměleckých oborech. Návrh předpokládá vznik společného vědeckého pracoviště bez právní subjektivity. Akademie vloží do sdružení prostory a bude hradit náklady spojené s jejich užíváním. Pracovníci sdružení zůstanou v pracovních poměrech vůči původním institucím s tím, že v AV ČR bude garantem Kabinet pro teoretická studia při Filozofickém ústavu AV ČR. V této souvislosti bylo konstatováno, že činnost nově vytvářeného sdružení nebude zajištěna na úkor prostředků Filozofického ústavu. AR schválila předložený návrh smlouvy s přípomínkami.

Návrh smlouvy o sdružení mezi AV ČR a Universitou Karlovou k vytvoření společného pracoviště – Institutu základů vzdělanosti (bod XI) uvedl opět V. Herold. Předkládaný návrh smlouvy souvisí s převodem řady vědeckých pracovníků zrušených humanitních pracovišť AV ČR na vysokou školu a možností AV ČR účastnit se bakalářského studia humanitní vzdělanosti. Pracovníci vytvářeného společného pracoviště bez právní subjektivity budou zaměstnanci Univerzity Karlovy, přičemž AV ČR se na jeho činnosti bude podletit poskytnutím prostoru pro výuku v objektu, který spravuje. AR dále **jmenovala nové ředitele některých ústavů AV ČR** (bod XII). Ředitelkou **Fyzikálního ústavu** se ve smyslu čl. 52 Stanov AV ČR stává s účinností od 1. října 1993 na čtyři roky RNDr. Vladimír Dvořák, DrSc., ředitelkou **Ústavu pro elektrotechniku** Ing. Ivo Doležel, CSc., a ředitelkou **Ústavu přístrojové techniky** AV ČR prof. Ing. Rudolf Autrata, DrSc.

V rámci bloku **ekonomických záležitostí** (bod XIII) se projednávala smlouva o převodu nemovitosti – operační jednotky v Liběchově – mezi Ústavem živočišné fyziologie a genetiky AV ČR a Státním statkem Vysoká, a další informace o problémech s převody majetku Akademie. V rámci **návrhu na rozdělení finančních prostředků přidělených AV ČR rozpočtovým opatřením MF ČR** (bod XIII/2) uvedl V. Petrus, že dodatečně přidělené prostředky neinvestiční povahy ve výši 40 mil. Kč je navrhováno použít na financování nekrytých potřeb (na dotace vědeckým společnostem, úhradu předplatného zahraničních časopisů, úhradu a opravy nemovitostí, úhradu energií a ostatní potřeby pracovišť). Jejich konkrétní rozdělení bude provedeno v součinnosti s vedoucími sekci a u položek, kde je to možné, budou rozděleny mezi sekce poněméně základního členění prostředků rozpočtu v letošním roce. Současně upozornil, že v předloženém materiálu není explicitně vyjádřena uvažovaná částka pro zahraniční styky (1 mil. Kč), která bude poskytnuta z rezervy. Pokud jde o investiční prostředky, sešlo se z ústavu na 28 mil. Kč (prozatím blokovaných prostředků MF) požadavků za více než 75 mil. Kč. Ekonomická rada navrhoje, aby v případě jejich uvolnění byla částka rozdělena mezi sekce v poměru původního dělení investičních prostředků. V sektech budou potom posouzeny došlé požadavky. V diskusi byl předložený návrh na rozdělení dodatečných prostředků oceněn jako rozumný a adekvátní. K upozornění na nízkou částku na investice pro III. sekci bylo uvedeno, že rozdělení vychází z poměru schváleného Sněmem. K otázce placení příspěvků za užívání počítačových sítí byla pro letošní rok dohodnuta společná úhrada ze sekci.

Informaci o přípravě rozpočtu AV ČR na rok 1993 (bod XIII/3) podal opět V. Petrus. Mj. uvedl, že prozatím výše rozpočtových prostředků vychází z letošního roku s promítnutím inflačního vlivu. Oproti původnímu návrhu bylo oznameno ministerstvem finančním jeho krátkem o 0,5 %. Ve nejbližších dnech se předpokládá projednávání rozpočtu Akademie v příslušném parlamentním výboru. V diskusi byly zodpovězeny dotazy a dohodnut další postup při projednávání.

AR dále schválila **návrh na složení Českého komitétu astronomického** (bod XVI). Předsedou se stává prof. RNDr. M. Vetešník, DrSc. (Katedra astrofyziky PřF MU Brno), místopředsedou RNDr. P. Harmanec, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR), dalšími členy RNDr. Ing. J. Vondrák, DrSc. – tajemník (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. Z. Ceplecha, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. J. Grygar, CSc. (Fyzikální ústav AV ČR), RNDr. M. Karlický, CSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. Z. Mikulášek, CSc. (Hvězdárna a planetárium Brno), RNDr. J. Palouš, CSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. M. Šidlichovský, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR) a Doc. RNDr. M. Šolec, CSc. (Astronomický ústav AV ČR). AR dále vyslechla R. Zahradníkova **informaci o transformaci Kanceláře AV ČR** (bod XVII/1) a o účasti AV ČR v počítačových sítích (bod XVII/2).

FAO: příležitost zahájit hlubší spolupráci.

AB 12/93 upozornil na novou etapu účasti České republiky v aktivitách **Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization – FAO)**. Tím se otevírají nové možnosti pro uplatnění výsledků vědecké komunity z AV ČR, vysokých škol a výzkumných ústavů směřujících k různým aspektům zemědělství, lesnictví, rybářství, ale i oboru souvisejících se zdravou výživou a vlivem zemědělství na životní prostředí. Tato otázka se stala velmi aktuální s přípravou přijetí České republiky za člena FAO, ke kterému má dojet na XXVII. generální konferenci této organizace, konané ve dnech 6. – 25. listopadu t.r. v Římě. S tím je spojeno též placení členského příspěvku, který dosahuje výše 1,5 milionů US dolarů. Tím se naší republike plně otevírají nejen možnosti účasti na různých existujících programech FAO, ale také možnosti určitých aktivit v naší republice, které budou touto organizací podporovány. Tyto akce mohou jak využít poznatky získaných u nás pro širší použití, zejména v rozvojovém světě, ale také přinést k nám a do dalších poskutkomunistických zemí zahraniční poznatky, které pomohou při našem přechodu od plánovaného k tržnímu hospodářství.

hodnotitelských komisí apod. Nezanedbatelná pozornost byla věnována i otázce nákladů, spojených s hodnocením vědeckých pracovišť, a to jak jejich výši, tak i zajištění dodatečných finančních zdrojů. Byl dohodnut další postup při dopracování zásad. Navržené zásady budou projednány v rámci příslušných sekcí s vědeckými pracovišti AV ČR a návrhy na kriteria, specifická pro připravované sekce, budou postoupeny Vědecké radě AV ČR do 31. 10. 1993. B. Velický předložil konečný návrh zásad ke schválení AR do 30. 11. 1993.

Informaci o semináři britské Rady pro výzkum přírodního prostředí (NERC) „Managing science in a market-driven economy“, Praha 20.–21. 9. 1993 (bod VII) podal J. Šolc. Zprávu o encyklopédické sekci Knihovny AV ČR (bod VIII) uvedl V. Herold a I. Kadlecová. Informovali o stavu a možnostech využití thesaura a fondů zrušeného Encyklopédického institutu v Knihovně AV ČR. V diskusi bylo doporučeno vyhledat cesty pro zpracování stávajícího informačního fondu (např. i ve spolupráci s různými nakladatelstvími) pro fundovaná encyklopédická díla. A. Sochor informoval o návrhu pracovní skupiny členů AR na využití služebních bytů z nové výstavby (bod IX). V diskusi byl vynesen návrh, aby byly vzhledem k nepříznivé bytové situaci hledány i možnosti výstavby nových bytových objektů na některých pozemcích spravovaných AV ČR. AR schválila následující využití dokončovaných 9 služebních bytových jednotek v Praze 4 – Libuš: 2 bytové jednotky (3 + 1) poskytnout jako náhradu pro nájemce užívající byt ve Wieshlově domě, 1 bytovou jednotku poskytnout pro ubytování zahraničních stážistů (Rada pro zahraniční styky), 6 bytových jednotek využít pro termínované pronájmy pracovištěm AV ČR (z toho budou pronajaty 3 byty na návrh sekci a 3 byty na návrh bytové komise).

AR dále schválila složení **Volební komise pro doplňovací volby do orgánů Grantové agentury AV ČR v roce 1993** (bod X/1), rozdělení společné technicko-hospodářské správy Ústavu fyziky atmosféry a Geofyzikálního ústavu AV ČR (bod X/2) a **návrh na skladbu anglické a české verze informační příručky o AV ČR** (bod X/3).

Z 12. zasedání Akademické rady AV ČR.

12. zasedání AR se konalo 28. září 1993 a řídil je předseda AV ČR R. Zahradník. V úvodu jednání seznámil přítomné se svým novým tajemníkem Ing. Z. Brožem, CSc., a dalšími personálními změnami ve svém sekretariátu. Dále zazněla informace, že jednání u kulejitého stolu s přítměm se předpokládá dne 15. října t.r. AR dále schválila **návrh jednacího řádu Akademického sněmu AV ČR** (bod III) a vzala na vědomí **návrh na zřízení a statut Dozorčí komise Akademického sněmu AV ČR** (bod IV), který předložil V. Trkal, člen pracovní skupiny, jmenované Akademickým sněmem. V diskusi bylo doporučeno, aby s ohledem na případný sňet zájmů byl z členství v komisi vyloučen mj. i ředitel pracoviště AV ČR M. Šmidák přítměm seznámil s dosud došlými návrhy na členství v Dozorčí radě. **Návrh postavení, zásad činnosti a nové struktury sekcí AV ČR** (bod V) podrobně zdůvodnil K. Jungwirth. Mj. konstatoval, že při zpracování souborného návrhu se vycházel v záhadě z dohod pracovišť, vyjádřených na poradách ředitelů a představitelů vědeckých rad jednotlivých sekci, jež proběhly v týdnu od 13.–17. září t.r. Výsledkem je návrh horizontálního seskupení pracovišť v každé stávající sekci do tří oborových sekci. Tento návrh je třeba pokládat za prozatímní, bude ověřen praktickou činností. AR doporučuje Akademickému sněmu, aby svým usnesením schválil s účinností od 1. listopadu 1993 navrženou strukturu oborových sekci AV ČR.

Návrh stanov Grantové agentury AV ČR (bod VI) uvedl E. Paleček. Zároveň informoval o způsobu zapracování vyžádaných přípomínek z pracovišť AV ČR a upozornil na doporučené předsednictva GA zrušit funkci náhradníků a posoudit v alternativní možnost účasti ředitelů pracovišť ve Vědecké radě GA. Předmětem rozpravy bylo především vyjasňování názorů na vzneseny požadavek prof. J. Koutekým, že jeden posuzovatel přihlásky musí být zahraniční. Po zvažování všech okolností převládl názor, že tato rigidní formulace textu není vhodná, neboť zahraniční posuzovatel nemusí být garancí světovosti a nezávislosti. Dále byly dohodnuty formální úpravy textu a jeho doplnění tak, že úkolem oborové rady bude i zpracování pro potřeby Vědecké rady AV ČR informací o vývoji oboru na základě analýzy grantových projektů. Kladné stanovisko bylo přijato k členství ředitelů pracovišť ve Vědecké radě GA. Text po zapracování přípomínek bude předložen k projednání a schválení Akademickému sněmu.

Návrh na zrušení Střediska informačních systémů AV ČR (bod VII) uvedl M. Šolc. V diskusi byla akcentována potřeba urychleně dofertit otázky údržby programů a servisu pro pracoviště AV ČR v souvislosti s ukončením činnosti tohoto pracoviště k 31. 12. 1993. Návrh bude předložen Akademickému sněmu, pracovní skupina ve složení M. Šolc, M. Mareš a V. Petrus připraví ve spolupráci s ředitelem SIS dohodu se společností, vytvářenou pracovníky SIS, o zabezpečování údržby programů a servisu pro pracoviště AV ČR.

Informaci o návrzích na jmenování dalších členů Vědecké rady AV ČR (bod VIII) přednesl J. Velenínský. Současně upozornil, že jde o průběžnou informaci, neboť uzávěrka návrhů je k 30. 9. 1993. Vzhledem k žádosti prof. V. Schreibera o uvolnění z funkce člena Vědecké rady se předpokládá doplnění tohoto orgánu maximálně o čtyři členy. **Návrh na udělení čestných plaket Akademie věd ČR** (bod IX) uvedl R. Zahradník. Jednotlivé návrhy odůvodnili vedoucí sekci. V diskusi bylo doporučeno, aby při předkládání návrhů na ocenění vědců ze zahraničí byl položen důraz nejen na jejich odbornost, ale i na spolupráci s Českou republikou. Rovněž je třeba, aby na jednání AR byla předkládána podrobnější charakteristika navrhovaných vědců k ocenění. AR udělila zlatou oborovou čestnou plaketu za zásluhy ve fyzikálních vědách prof. George Beketimu (profesor Research Laboratory of Electronics, Massachusetts Institute of Technology, USA) a prof. Ravindra Nath Sudanovi (profesor Laboratory of Plasma Studies, Cornell University, USA), čestnou oborovou plaketu G. J. Mendela za zásluhy v biologických vědách prof. Malcolm C. Elliottovi, BSc., PhD., (De Montfort University Leicester, Velká Británie), zlatou oborovou čestnou plaketu J. Dobrovského za zásluhy ve společenských vědách doc. PhDr. Karlu Jungwirthovi, CSc., zlatou oborovou čestnou plaketu F. Palackého za zásluhy ve společenských vědách Dr. Marii-Elizabeth Ducreux-Lakits (ředitelka Francouzského ústavu pro výzkum společenských věd v Praze – CEFRES).

Návrh smlouvy o sdružení mezi AV ČR a Universitou Karlovou k vytvoření společného vědeckého pracoviště – Centra pro teoretická studia (bod X) uvedl V. Herold. Informoval, že smyslem smluvního vytvoření Centra pro teoretická studia jako společného vědeckého pracoviště je především propojení vědecké práce na jednotlivých fakultách UK s vědeckou prací v AV ČR a rozvíjení pokročilých teoretických badání ve vybraných exaktních, přírodovědných i humanitních oboorech. Návrh předpokládá vznik společného vědeckého pracoviště bez právní subjektivity. Akademie vloží do sdružení prostory a bude hradit náklady spojené s jejich užíváním. Pracovníci sdružení zůstanou v pracovních poměrech vůči původním institucím s tím, že v AV ČR bude garantem Kabinet pro teoretická studia při Filozofickém ústavu AV ČR. V této souvislosti bylo konstatováno, že činnost nově vytvářeného sdružení nebude zajišťována na úkor prostředků Filozofického ústavu. AR schválila předložený návrh s připomínkami.

Návrh smlouvy o sdružení mezi AV ČR a Universitou Karlovou k vytvoření společného pracoviště – Institutu základů vzdělanosti (bod XI) uvedl opět V. Herold. Předkládaný návrh smlouvy souvisí s převodem fády vědeckých pracovníků zrušených humanitních pracovišť AV ČR na vysoké školy a možností AV ČR účastnit se bakalářského studia humanitní vzdělanosti. Pracovníci vytvářeného společného pracoviště bez právní subjektivity budou zaměstnanci Univerzity Karlovy, přičemž AV ČR se na jeho činnosti bude podletit poskytnutím prostoru pro výuku v objektu, který spravuje. AR dále **jmenovala nové ředitele některých ústavů AV ČR** (bod XII). Ředitelkou **Fyzikálního ústavu** se ve smyslu čl. 52 Stanov AV ČR stává s účinností od 1. října 1993 na čtyři roky RNDr. Vladimír Dvořák, DrSc., ředitelkou **Ústavu pro elektrotechniku** Ing. Ivo Doležel, CSc., a ředitelkou **Ústavu přístrojové techniky AV ČR** prof. Ing. Rudolf Autrata, DrSc.

V rámci bloku ekonomických záležitostí (bod XIII) se projednávala smlouva o převodu nemovitosti – operační jednotky v Liběchově – mezi Ústavem živočišné fyziologie a genetiky AV ČR a Státním statkem Vysoká, a další informace o problémech s převodem majetku Akademie. V rámci **návrhu na rozdělení finančních prostředků přidělených AV ČR rozpočtovým opatřením MF ČR** (bod XIII/2) uvedl V. Petrus, že dodatečně přidělené prostředky neinvestiční povahy ve výši 40 mil. Kč je navrhováno použít na financování nekrytých potřeb (na dotace vědeckým společnostem, úhradu a opravy nemovitostí, úhradu energií a ostatní potřeby pracovišť). Jejich konkrétní rozdělení bude provedeno v součinnosti s vedoucími sekci a u položek, kde je to možné, budou rozděleny mezi sekce poměrem základnho členění prostředků rozpočtu v letošním roce. Současně upozornil, že v předloženém materiálu není explicitně vyjádřena uvažovaná částka pro zahraniční styky (1 mil. Kč), která bude poskytnuta z rezervy. Pokud jde o investiční prostředky, sešlo se z ústavu na 28 mil. Kč (prozatím blokovaných prostředků MF) požadavků za více než 75 mil. Kč. Ekonomická rada navrhoje, aby v případě jejich uvolnění byla částka rozdělena mezi sekce v poměru původního dělení investičních prostředků. V sekci budou potom posouzeny došlé požadavky. V diskusi byl předložený návrh na rozdělení dočasného prostředků oceněn jako rozumný a adekvátní. K upozornění na nízkou částku na investice pro III. sekci bylo uvedeno, že rozdělení vychází z poměru schváleného Sněmem. K otázce placení příspěvků za užívání počítačových sítí byla pro letošní rok dohodnuta společná úhrada ze sekci.

Informaci o přípravě rozpočtu AV ČR na rok 1993 (bod XIII/3) podal opět V. Petrus. Mj. uvedl, že prozatím výše rozpočtových prostředků vychází z letošního roku s promítnutím inflačního liva. Oproti případnemu návrhu bylo oznameno ministerstvem financí jeho krácení o 0,5 %. V nejbližších dnech se předpokládá projednání rozpočtu Akademie v příslušném parlamentním výboru. V diskusi byly zodpovězeny dotazy a dohodnut další postup při projednávání.

AR dále schválila **návrh na složení Českého komitétu astronomického** (bod XV). Předsedou se stává prof. RNDr. M. Vetešník, DrSc. (Katedra astrofyziky PřF MU Brno), místopředsedou RNDr. P. Harmanec, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR), dalšími členy RNDr. Ing. J. Vondrák, DrSc. – tajemník (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. Z. Ceplecha, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. J. Grygar, CSc. (Fyzikální ústav AV ČR), RNDr. P. Hadra, CSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. M. Karlický, CSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. Z. Mikulášek, CSc. (Hvězdárna a planetárium Brno), RNDr. J. Palouš, CSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. L. Sehnal, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR), RNDr. M. Šidlichovský, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR) a Doc. RNDr. M. Šolc, CSc. (Astronomický ústav UK Praha).

AR dále vyslechla R. Zahradníku **informaci o transformaci Kanceláře AV ČR** (bod XVII/1) a o účasti AV ČR v počítačových sítích (bod XVII/2).

FAO: příležitost zahájit hlubší spolupráci.

AB 12/93 upozornil na novou etapu účasti České republiky v aktivitách **Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization – FAO)**. Tím se otevírají nové možnosti pro uplatnění výsledků vědecké komunity z AV ČR, vysokých škol a výzkumných ústavů směřujících k různým aspektům zemědělství, lesnictví, rybářství, ale i oboru souvisejících se zdravotní výživou a vlivem zemědělství na životní prostředí. Tato otázka se stala velmi aktuální s přípravou přijetí České republiky za člena FAO, ke kterému má dojít na XXVII. generální konferenci této organizace, konané ve dnech 6. – 25. listopadu t.r. v Římě. S tím je spojeno též placení členského příspěvku, který dosahuje výše 1,5 milionů US dolarů. Tím se naši republike plně otvírají nejen možnosti účasti na různých existujících programech FAO, ale také možnosti určitých aktivit v naší republice, které budou touto organizací podporovány. Tyto akce mohou jak využít poznatků získaných u nás pro širší použití, zejména v rozvojovém světě, ale také přinést k nám a do dalších postkomunistických zemí zahraniční poznatky, které pomohou při našem přechodu od plánovaného k tržnímu hospodářství.

Pro Českou republiku se otevírají především tyto konkrétní možnosti:
a) navrhnut významné rozvojové projekty,
b) vytypovat pracovníky, kteří by mohli fungovat v ústředních orgánech FAO,
c) navrhnut organizaci odborných kursů, zejména pro pracovníky z rozvojových zemí,

d) navrhnut pracovníky do seznamu expertů pro tzv. polní projekty FAO, t.j. projekty k řešení specializovaných otázek souvisejících s činností FAO, které si vyzádají jednotlivé rozvojové země,

e) přihlásit pracovníky do jednotlivých odborných skupin, které chce český výbor pro FAO vytvořit pro perspektivní rozvoj spolupráce naší republiky s touto organizací v budoucnu.

Vzhledem k tomu, že se otevřá mimořádná a pravděpodobně neopakovatelná příležitost s otevřením zcela nových možností spolupráce pro naši republiku, a tím i pro ústavy AV ČR, chci upozornit na aktuálnost této otázky. Již 20. října se znovu sejde Český výbor pro spolupráci s FAO, s cílem shromáždit a posoudit návrhy odborné komunity tak, aby delegace ČR významné návrhy uplatnila při příležitosti našeho přijetí za člena na XXVII. zasedání FAO.

Zatím je ČR zastoupena svou činností především v následujících deseti výborech a komisích FAO: zemědělském výboru, lesnickém výboru, rybářském výboru, komoditním výboru, výboru pro světovou potravinovou bezpečnost, výboru pro rostlinné genetické zdroje, výboru FAO/WHO pro Codex Alimentarius, Evropské komisi pro kontrolu sláintavky a kulhavky, Evropské lesnické komisi a komisi pro Early Warning System.

Svým rozsahem a významem by největším přínosem byly návrhy na významné rozvojové projekty. Jako příklad takového projektu je možno uvést jeden z projektů, které u nás byly dokončeny ještě v rámci ČSFR: projekt na řešení kontaminace živočišných výrobků PCB látkami. Projekt, který byl významnou měrou financován z prostředků FAO, nejen využil u nás získaných výsledků pro další země, ale pomohl i nám s řešením kritické otázky. Z uvedeného je zřejmé, že nejde o projekt vědecký, ale projekt využívající vědecké, ale také další poznatky pro širší uplatnění. U nás by např. přicházely v úvahu různé biotechnologické projekty, které by se zaměřily také na praktickou aplikaci příslušných bio-technologií, využití genetického inženýrství a rostlinných genetických zdrojů vůbec, způsobů pěstování některých druhů s potenciálním hospodářským významem, projekty související s vlivem zemědělství na životní prostředí, ale také projekty týkající se zemědělské mechanizace, dopravy a podobně.

O ostatních možnostech spolupráce pojednávala již minulá informace o činnosti FAO, která obsahovala také údaj o některých nových směrech zájmu této organizace. S návrhy je nutno co nejdříve, nejpozději však do 15.10.t.r. seznámit buď **tajemník Českého výboru pro spolupráci s FAO** Ing. Phuhařovou, Ministerstvo zemědělství, odbor vnějších vztahů, 11705 Praha 1, Těšnov 17, nebo přímo Milana Straškrabu, Biomatematická laboratoř ENTÚ, Branišovská 31, 37005 Č. Budějovice, tel. (038) 41928, fax. (038) 40198.

M. Straškraba

RNDr. Milan Straškraba, DrSc., narozen 1931, je vědeckým pracovníkem Entomologického ústavu AV ČR. Zatupuje AV ČR v Českém výboru pro spolupráci s FAO.

Jak dál po rozdelení státu?

Po stejném názvem přinesl AB II/93 informaci o dalším vývoji československých komitétů. Několikerým přenosem informací pronikly do textu některé nepřesnosti. Po rozpadu ČSFR požádaly AV ČR a SAV o samostatné členství v ICSU, ke kterému by mělo dojít v průběhu r. 1993. Přestavitel jednotlivých komitétů byli vyzváni, aby se vyjádřili k další činnosti svých komitétů. Jejich stanoviska, soustředěná k 2. 7. 1993, jsou uvedena níže.

Budoucnost některých komitétů bude záviset na stanovách jednotlivých unii či federací, které v některých případech neumožňují členství jiných než národních komitétů.

Některé komitety již pracují samostatně, některé usilují o přijetí samostatného českého a slovenského komitétu do příslušné unie, některé jsou rozhodnuty pokračovat ve společné práci.

Stanoviska čs. komitétů k další činnosti (stav k 2. 7. 93)

A. Členové ICSU

Čs. komitét

- astronomický
- biochemický
- biologických věd

- pro čistou a užitou biofyziku
- pro čistou a užitou chemii
- pro krystalografii
- geodetický a geofyzikální

- geografický
- geologický
- pro dějinu vědy
- pro logiku, metodologii a filosofií vědy
- pro matematiku
- pro teoret. a apl. mechaniku

Rozdelení.
Společně.

Nadále společně pod názvem Český a slovenský komitét IUBS.

Společně.

Rozdelení.
Společný regionální komitét.

Do přijetí ČR a SR do IUGG společně, pak rozdelení.

Rozdelení.
Po přijetí ČR a SR do IUGS rozdelení.
Zatím společně.

Rozdelení.
V r. 93 společně, v r. 94 rozdelení.

V jednání.

- pro výživu
- pro čistou a užitou fyziku
- pro vědeckou radiotechniku
- archeologicky

B. Asociace

Čs. komitét

- pro automatizaci
- pro výzkum mozku
- pro zpracování dat

C. Interdisciplinární členové ICSU

Čs. komitét

- Geosféra-biosféra
- pro životní prostředí
- pro vztahy Země-Slunce
- pro kosmický výzkum

D. Ostatní

Čs. komitét

- pro teorii strojů a mechanismů
- pro mechaniku zemin a zakládání staveb
- pro vakuovou techniku a aplikace
- pro biomechaniku
- historiků
- právnických věd
- balkanistů
- slavistů
- MAB – Čs. komitét pro mezinárodní program UNESCO „Člověk a biosféra“
- pro optiku

Rozdelení.

Dojde k rozdelení.

Jednoznačně společně.

Rozdelení v r. 94

Po přijetí obou republik do IFAC

Rozdelení.

Rozdelení.

Do r. 94 rozdelení.

Rozdelení.

Rozdelení.

Rozdelení.

Rozdelení.

Prozatím v jednání.

Společně.

Zatím společně.

Jednoznačně společně.

Společný regionální komitét.

V jednání.

Rozdelení.

Rozdelení.

V r. 1993 společně, pak návrh na rozdelení.

Do r. 1995 jako regionální.

D. Adamová
vedoucí SRZP

Lexikon české literatury.

Nakladatelství Academia přichází na knižní trh s **Lexikonom české literatury** (druhý svazek II. dílu), který vznikl v Ústavu pro Českou literaturu. Spolu s tím, co přinesl díl I., vydaný v roce 1986, má tedy veřejnost k dispozici 1649 hesel, což znamená, že vládne dosud nevýdaným souborem dat o českém písemnictví, o jeho časopisech, nakladatelstvích, uměleckých seskupeních, tvůrčích osobnostech slavných i neznámých, a to od pradávna až do roku 1945, pokud jejich jméno nebo název začínají písmenem A – K.

Práv vycházejí II. díl Lexikonu české literatury byl redakčně uzavřen už před dvěma a půl lety. Jeho autor z Ústavu pro českou literaturu si dnes mohou s úlevou říci, že za sebou mají víc než polovinu naděsnadné práce. Nicméně větší část Lexikonu (prý bude mít 3500 hesel) je ještě před nimi. Příprava třetího dílu před odevzdáním do nakladatelství potrvá do konce roku 1995.

Svazek Lexikonu, na kterých se dnes podílí už třetí literárně-historická generace a nad nimiž jejich iniciátoři zešedivěli, jsou možná nejvýraznějším hlasem, který bude literárním vědečům z let 1970 – 2000 pomáhat na nebe Jungmannů, Vlčků, Vodičků a dalších mužů i žen, zasloužilých o poznání české slovesnosti a usilujících „by naš jazyk neshnil v hrobě.“

M. Červenka

Doc. PhDr. Miroslav Červenka, DrSc., narozen 1932, vědecký pracovník Ústavu pro českou literaturu AV ČR a člen Akademické rady AV ČR.

PRÁVĚ VYCHÁZÍ...

... V NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

Jaroslav Churáček. Nové trendy v teorii a instrumentaci vybraných analytických metod. Charakterem ojedinělé dílo, zahrnující hlavně ty partie analytické chemie, které svými praktickými aplikacemi pomáhají při řešení nejdůležitějších úkolů současné doby, jež se týkají zvyšování kvality výroby v chemickém, potravinářském a farmaceutickém průmyslu, účinné kontroly životního prostředí, přesnéjší a objektivnější lékařské diagnostiky a současných potřeb zemědělské a potravinářské analytiky.

František Kaštánek, Jinřich Zahradník, Jan Kratochvíl, Jan Čermák. Chemical Reactors for Gas-Liquid Systems. Kníha se zabývá problematikou chemických reaktorů pro systémy s plynovou a kapalnou fází, popřípadě za přítomnosti třetího svazkového nebo emulgované fáze. Obsahuje jak obecné teoretické popisy jevů, probíhajících v těchto typech reaktorů, tak základní postupy a vztahy použitelné pro výběr a výpočet optimální varianty reaktoru.